

Kamiah Arnaut-Karović
Edina Rizvić-Eminović

POZNAVANJE GRAMATIČKIH KOLOKACIJA MEĐU STUDENTIMA ENGLESKOG JEZIKA NA UNIVERZITETU U ZENICI

SAŽETAK

Rad prezentira istraživanje u oblasti razumijevanja i pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija među studentima engleskog jezika i književnosti na Univerzitetu u Zenici čiji je nivo stečenih jezičkih kompetencija B1, B2 i C1 prema zajedničkom referentnom okviru za jezike (CEFR). Uočeno je da čak i na naprednim nivoima učenja engleskog jezika postoje poteškoće u razumijevanju i pravilnoj upotrebi gramatičkih kolokacija kao i sklonost studenata da kolokativne kombinacije leksičkih i gramatičkih izraza i konstrukcija doslovno prenose na engleski jezik. Ispitanici su bili studenti engleskog jezika i književnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Zenici. Korpus na kojem je rađeno istraživanje obuhvatao je prevode studenata od prve do četvrte, tj. završne godine studija engleskog jezika. Tekstovi koji su bili predmet analize su prevodi sa engleskog na BHS jezik i obrnuto, sa BHS jezika na engleski. Korpus na kojem je provedeno istraživanje su bili studentski prevodi koji su predstavljali jedan dio završnog ispita na predmetu Savremeni engleski jezik 1-8, a rađeni su u periodu od 7 godina, tj. 2008-2015. Preliminarno istraživanje upotrebe gramatičkih kolokacija kod studenata engleskog jezika nivoa B2 koje su proveli autori ovog rada pokazalo je da studenti gramatičke kolokacije pravilno upotrebljavaju tek u 50% slučajeva. Istraživanje se temeljilo na pretpostavci da se rezultati ispitivanja radova studenata na sve četiri godine studija neće bitno razlikovati od rezultata dobijenih u preliminarnom istraživanju.

Ključne riječi: gramatičke kolokacije, pravilna upotreba, kolokacijska kompetencija

ABSTRACT

The paper presents the results of a research into the comprehension and production of grammatical collocations among the students of English Language and Literature at the University of Zenica, whose knowledge of English ranged between B1, B2 and C1 levels according to the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). It has been observed that even at the advanced levels of English language proficiency, students have difficulties in the comprehension and production of grammatical collocations. Additionally, the students tend to convey the combinations of lexical and grammatical words literally into English. The research included students of the English Language and Literature at the Faculty of Philosophy of the University of Zenica. The corpus contained student translations done in the first through the fourth year of the English study, and included both the translations from English to Bosnia/Croatian/Serbian (BCS) and from BCS to English. The translations represented a segment of the final examination in the Contemporary English 1-8, done over the period of 7 years, between 2008 and 2015. A preliminary research into the use of grammatical collocations among the students at B2 level conducted by the authors of this paper showed that the students used proper grammatical collocations only in 50% of instances. This research was based on the assumption that the results of a study into the comprehension and production of grammatical collocations in all four years of the English study would not be significantly different from the results of the preliminary research.

Key words: *grammatical collocations, proper use, collocational competence*

UVOD

U sticanju znanja ne samo vokabulara nego i gramatike stranog jezika značajno mjesto zauzima učenje leksičkih i gramatičkih kolokacija. One se pojavljuju u najrazličitijim oblicima, ponekad i u vrlo neočekivanim i nepredvidivim, te mogu predstavljati značajnu prepreku u učenju stranog jezika.

Čak i na naprednim nivoima učenja stranog jezika poteškoće u pravilnom razumijevanju kao i u upotrebi kolokacija perzistiraju, a uočeno je da je pri prevođenju sa maternjeg na strani jezik, kao i obrnuto, izražena sklonost da se kolokativne kombinacije često doslovno prenose iz maternjeg jezika u strani, odnosno jezik koji se uči. Budući da je ovakva sklonost u pravilu prisutna kod svih onih koji uče strani jezik, nikakav izuzetak ne predstavljaju ni BHS govornici koji uče ili studiraju engleski kao strani jezik.

Ovo istraživanje se upravo bavi problemom pravilnog razumijevanja kao i pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija kod studenata engleskog jezika na Odsjeku za engleski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Univerziteta u Zenici.

Istraživanje je vršeno na temelju analize ispitnih radova iz predmeta Savremeni engleski jezik, a obuhvaćeni su radovi studenata sve četiri godine studija čije znanje odgovara nivoima B1, B2 i C1 prema Zajedničkom evropskom referentnom okviru za jezike (CEFR).

TEORIJSKA PODLOGA

Lingvistička literatura obiluje brojnim definicijama kojima se opisuje pojam kolokacija. Enciklopedijski rječnik moderne lingvistike (Kristal, 1985:120) precizira da se ovaj termin pojavljuje prevashodno u leksikologiji da označi istovremeno javljanje pojedinačnih leksičkih jedinica. U generativnoj gramatici, kaže Kristal, kolokacije i kolokacijske restrikcije su analogne pojmu selekcije i selekcionih restrikcija (ibid).

Očekivano, sve definicije pojma kolokacija upućuju na sintagmatske veze između riječi (Nesselhauf, 2004:11). Jednu od najjednostavnijih definicija pojma kolokacija nude McCarthy & O'Dell (2006) koji kažu da kolokacija podrazumijeva dvije ili više riječi koje često idu zajedno.

S druge strane, kolokacije su semantički arbitrarne restrikcije koje ne slijede logički iz propozicijskog sadržaja i značenja riječi, tvrdi Baker (1992:47).

Svi autori, međutim, ističu jednu bitnu karakteristiku po kojoj se kolokacije razlikuju od idiomatskih izraza, a to je da su kolokacije kombinacije riječi koje su fiksne samo do određenog stepena, ali nikada potpuno kao što je

to slučaj sa idiomima koji su petrificirane kombinacije određenih leksičkih jedinica (Nesselhauf, 2004:12; Kristal, 1985:120).

Kolokacije se mogu odnositi na dva različita tipa kombinacija riječi u sintagmatskom nizu, tj. na kombinacije dviju (ili više) leksičkih riječi ili na kombinaciju leksičkih riječi sa tačno određenim izrazom iz neke od klasa funkcionalnih tj. gramatičkih riječi.

Gelbukh et al. (2013:iii) ograničavaju definiciju pojma kolokacija isključivo na vezu i uzajamnu selekciju leksičkih izraza kao npr: *give a lecture, make a decision, lend support*¹ i slično, te, u tom smislu, govore o ograničenom uzajamnom pojavljivanju da bi opisali izraze u kojima jedna riječ bira drugu kako bi se na arbitran, odnosno nemotiviran i nepredviđen način, prenijelo određeno značenje (Gelbukh, 2013:4).

Suprotno navedenom stavu Cheng (2012:77) smatra da kolokacije ne predstavljaju slučajno uzajamno pojavljivanje određenih riječi nego ih bira govornik ili pisac, a u njima se najčešće javlja nekoliko riječi sa lijeve i sa desne strane određene leksičke jedinice. Taylor (2012:106) definiše ovu pojavu kao „družbu riječi“ te objašnjava da vrlo često neka riječ ili izraz generiše očekivanje nekog drugog pridruženog izraza u određenom kontekstu ili diskursu.

Premda većina autora koji se bave problemom pravilnog razumijevanja i upotrebe kolokacija kolokacijama smatra isključivo kombinacije supstantivnih leksičkih jedinica, ipak postoje i širi pogledi na problem uzajamnog kombinovanja riječi s obzirom na prirodu leksikona engleskog jezika koji, zbog visokog stepena svoje analitičnosti i siromašnog flektivnog sistema, raspolaže dosta bogatim i heterogenim leksikonom funkcionalnih riječi koje predstavljaju slobodne izraze. Problem kolokacija u engleskom jeziku nužno se mora proširiti i na kolokativne veze koje leksičke jedinice ostvaruju sa funkcionalnim riječima i specifičnim gramatičkim konstrukcijama, kao i na problem njihovog pravilnog razumijevanja i upotrebe, budući da su mnoge od njih potpuno netipične ili nepostojeće u BHS jeziku,² te stoga i predstavljaju poteškoću BHS studentima engleskog jezika.

Budući da se ovaj rad bavi istraživanjem upravo takvih gramatičkih kolokacija u engleskom jeziku, te njihovom pravilnom upotrebom i razumijevanjem, najcjelishodnija definicija na kojoj se temelji ovaj rad ponuđena je u Benson et al. (2010:xiii). Prema njoj kolokacije su riječi koje se redovito kombinuju sa određenim drugim riječima ili gramatičkim

1) Uporedi: *give a book i give a lecture, make a cake i make a decision, lend money i lend support* i sl.

2) Na primjer, zbog nepostojanja participnih oblika, BHS ispoljava značajne razlike bar kada je u pitanju postmodifikacija ili komplementacija nekih od supstantivnih riječi.

konstrukcijama.

Shodno svim naprijed navedenim interpretacijama pojma i termina kolokacija može se zaključiti da je dobro poznavanje kombinovanja riječi od izuzetnog značaja za one koji uče strani jezik općenito. S tim u vezi, uz jezičku i pragmatičnu kompetenciju koju studenti engleskog jezika moraju steći tokom svoga učenja i školovanja, može se dodatno govoriti i o „kolokacijskoj kompetenciji“ (Mukherjee, 2009; Cheng, 2012:172).

Ukoliko je u pitanju učenje stranog jezika, poznavanje kolokacija u stranom jeziku je od posebnog značaja, jer je intuicija onoga koji ga uči obično krajnje nepouzdana.

Kada je riječ o studiju stranog jezika, kolokacije su posebno važne u procesu sticanja sveukupnih jezičkih kompetencija u stranom jeziku. Značenje riječi se ne može pouzdano utvrditi izučavanjem njihovog značenja u izolaciji nego u mreži sveukupnih smislenih odnosa u koje pojedinačne riječi stupaju sa svim ostalim u leksikonu.

Cheng (2012) stoga posebno ističe da su kolokacije dobar vodič u značenje riječi, jer mogu otkriti i one nijanse značenja koje su često u vezi sa specifičnim kontekstom. O’Keeffe (2010:66) to naziva „semantičkom prozodijom“ odnosno specifičnim značenjem koje određeni izraz u kolokaciji sa drugim može imati u različitim kontekstima.

U oblasti korpusne lingvistike razrađeni su postupci i metode za utvrđivanje učestalosti zajedničkog pojavljivanja riječi. Viana (2011:23) ističe da su napravljeni kompjuterizirani, odnosno manualni korpusi malog obima budući da pojedinačno kombinovanje riječi obično nije dovoljno.

Princip jezičke ekonomičnosti objašnjava zašto ne postoje apsolutni sinonimi, tj. riječi koje se mogu zamijeniti jedna drugom u svakom kontekstu. U engleskom jeziku pridjevi *big* i *large* (*veliki*), npr. su tipični primjeri sinonimnih izraza. Međutim, bez obzira na sinonimiju u engleskom i jedan prevodni ekvivalent u BHS jeziku *big* i *large* nisu međusobno zamjenjivi u svakom kontekstu, što pokazuju sljedeći izrazi: „*to prepare a big (#large) surprise*“ (*prirediti veliku iznenađenje*) ili „*to pay a large (#big) amount of money*“ (*platiti veliku svotu novca*) (Taylor, 2012:108). Dok se u BHS jedan izraz koristi za izražavanje više nijansi značenja, u engleskom se različite konotacije izražavaju različitim izrazima koji su ili sinonimi ili bliski sinonimni izrazi. Upravo zbog ovih nijansi značenja po kojima se dva sinonimna izraza razlikuju u engleskom jeziku, te zbog nedostatka različitih izraza kojima bi se te nijanse izrazile u BHS, kolokacije predstavljaju izuzetno važan segment u učenju stranog jezika, osobito zato što, ako su češći, utoliko ih je važnije

dobro naučiti. (Leech u Munier et al., 2011:12).

Kolokacije su jednako važne i za nastavnike jezika radi pravilne pripreme nastavnog materijala, pripremanja ispitnih testova, kao i kod objašnjavanja suptilnih razlika u upotrebi jezika.

Neke studije su pokazale da je važno izučavati kolokacijske kombinacije jer je primijećeno da studenti koji vladaju naprednim nivoom znanja u engleskom jeziku nisu najbolje ovladali kolokacijskim kompetencijama (Nesselhauf, 2004).

PREDMET I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Važnost kolokacija za studente čiji je prvi jezik BHS, a koji studiraju engleski kao strani jezik posebno je naglašen u kontrastivnoj gramatici engleskog i BHS jezika (Ridanović, 2007), naročito u kontekstu pridjeva koji se pojavljuju u funkciji atributa uz imenicu. Jedan takav primjer je upotreba ili prevod pridjeva *heavy/težak* sa imenicom *rain/kiša* u engleskom jeziku, što studenti često prevode bukvalno sintagmom *teška kiša* (Ridanović, 2007:11). Ridanović je posvetio cijelo poglavlje „družbi riječi“ (pp 352-61). Ono obiluje primjerima kontrastivnih razlika u upotrebi kolokacija u ova dva jezika.

Studije koje bi istražile upotrebu engleskih kolokacija među studentima čiji je prvi jezik BHS su rijetke, odnosno gotovo da i ne postoje budući da oblast korpusne lingvistike još uvijek nije osobito razvijena niti uspostavljena u regionu. Zato je ovaj rad među prvima koji predstavlja rezultate analize razumijevanja i pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija među studentima engleskog jezika sa različitim nivoom znanja.

Poteškoće u pravilnoj upotrebi kolokacija se javljaju čak i na naprednom nivou učenja. Ipak, oni koji uče engleski kao strani jezik trebaju biti svjesni čestih kolokativnih kombinacija kao i izuzetaka.

Preliminarno istraživanje upotrebe gramatičkih kolokacija kod studenata engleskog jezika nivoa B2 koje su proveli autori ovog rada pokazalo je da studenti gramatičke kolokacije pravilno upotrebljavaju tek u 50% slučajeva. Na temelju tih rezultata preliminarnog istraživanja, dalja istraživanja su proširena i provedena na sve četiri godine studija engleskog jezika i književnosti i obuhvatila su studente čije znanje odgovara nivoima B1, B2 i C1 prema Zajedničkom evropskom referentnom okviru za jezike (CEFR). Predmet analize su bili prevodi studenata, a u fokusu su se našli različiti tipovi gramatičkih kolokacija. Prevodi koji su bili predmet analize su studentski radovi sa završnih ispita iz predmeta Savremeni engleski jezik od nivoa 1 do nivoa 8, što odgovara naprijed navedenim nivoima znanja.

Pretpostavili smo da će rezultati studenata na sve četiri godine studija engleskog jezika biti konzistentni rezultatima preliminarnog istraživanja, te da neće biti značajnije razlike u razumijevanju i pravilnoj upotrebi gramatičkih kolokacija.

Budući da ne postoji dovoljan broj istraživanja u oblasti pravilnog razumijevanja i upotrebe gramatičkih kolokacija kod studenata engleskog jezika na Univerzitetu u Zenici, te s obzirom da su uočene konstantne poteškoće sa kojima se studenti susreću kod upotrebe gramatičkih kolokacija na svim nivoima, istraživanje je urađeno s ciljem da se kod ciljne grupe studenata kvantificira pravilna i odgovarajuća upotreba gramatičkih kolokacija, te da se identifikuju tipovi gramatičkih kolokacija koji predstavljaju najveće poteškoće za studente različitih nivoa koji su bili podvrgnuti analizi. U analizi su razdvojeni podaci o pravilnom razumijevanju i pravilnoj upotrebi gramatičkih kolokacija da bi se utvrdilo da li postoji značajna razlika između njihovog pravilnog razumijevanja pri prevođenju sa engleskog na BHS jezik, s jedne strane, te njihove pravilne upotrebe pri prevođenju sa BHS-a na engleski jezik.

Jedan od važnijih ciljeva ove analize koji bi bio relevantan za nastavnike koji rade sa studentima jeste da se identifikuju razlike između dva jezika koje eventualno doprinose nepravilnoj upotrebi nekih od tipova gramatičkih kolokacija te da se, u tom smislu, ponudi i klasifikacija kolokacijskih grešaka koja bi mogla pomoći nastavnicima pri pripremi materijala za rad u nastavi.

Osim ovih primarnih ciljeva analize, sekundarni ciljevi su uključivali i prikupljanje korpusa grešaka koji bi se koristio u kontrastivnim analizama dvaju jezika.

Rezultati ove studije su od značaja za učenje kolokacija na univerzitetskom nivou. Kroz kvantifikaciju podataka ova studija nudi uvid u tipove gramatičkih kolokacija koje se čine najtežim u sticanju znanja engleskog jezika, te može biti polazna osnova za eventualne generalizacije o razumijevanju i upotrebi gramatičkih kolokacija kod studenata čiji je prvi jezik BHS, a uče ili studiraju engleski kao strani jezik.

METODE

Ova studija se temelji na osnovnim principima i metodologiji u oblasti primijenjene lingvistike kako je definiše Cook (2009:1).

U tom smislu, ona identifikuje i analizira specifične praktične probleme jezika kako pri razumijevanju tako i pri upotrebi gramatičkih kolokacija u grupama studenata engleskog jezika i književnosti koji posjeduju znanja nivoa B1, B2 i C1. Istraživanje se donekle temelji i na principima korpusne

lingvistike, budući da uključuje sakupljanje, kao i analizu učeničkog korpusa.

Kako je u uvodu već pomenuto, kolokacije se općenito izučavaju analiziranjem primjera koji se crpe iz velikih kompjuteriziranih korpusa, ali i onih manjeg obima koji nastaju prikupljanjem studentskih radova. Ovaj rad je rezultat prikupljanja korpusa manjeg obima studentskih prevoda kolokacija i obuhvatio je ukupno 64 gramatičke kolokacije koje su analizirane na uzorku od 588 pregledanih instanci upotrebe.

Ispitanici su bili studenti engleskog jezika i književnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Zenici. Korpus na kojem je rađeno istraživanje obuhvatao je prevode studenata od prve do četvrte, završne godine studija engleskog jezika. Tekstovi koji su bili predmet analize su prevodi sa engleskog na BHS jezik i obrnuto, sa BHS-a na engleski. Studentski prevodi su bili jedan dio završnog ispita na predmetu Savremeni engleski jezik 1-8, a rađeni su u periodu od 7 godina, tj. 2008-2015. Prevodi koji su sačinjavali korpus na kojem je istraživanje urađeno pripadaju ranije navedenim nivoima znanja B1, B2 i C1 prema Zajedničkom evropskom referentnom okviru za jezike (CEFR). Radovi su odabrani metodom slučajnog uzorka, a posmatrani su podaci prikupljeni na temelju osam odabranih kombinacija leksičkih upravnih riječi sa funkcionalnim riječima ili specifičnim sintaksičkim konstrukcijama koje ta leksička jedinica bira kada su u pitanju gramatičke kolokacije: imenica + prijedlog; glagol + prijedlog; pridjev + prijedlog; imenica + infinitivna klauza; pridjev + infinitivna klauza; imenica + *that* klauza; pridjev + *that* klauza; prijedlog + imenica. Međutim, nisu svi navedeni tipovi gramatičkih kolokacija pronađeni u svim prevodima koji su činili korpus.

Prosječna pravilna upotreba je izračunata za svaku od naprijed navedenih kombinacija leksičkih riječi sa funkcionalnim riječima ili specifičnim sintaksičkim konstrukcijama. Identifikovane su i zasebno analizirane gramatičke kolokacije koje se pojavljuju u prevodima sa engleskog na BHS kao i one koje se javljaju u prevodima sa BHS-a na engleski. Ovaj metod je primijenjen kako bi se dobili precizniji podaci za pravilno razumijevanje s jedne strane, te pravilnu upotrebu gramatičkih kolokacija sa druge strane.

Rezultati analize su predstavljani u tabelama, pri čemu Tabela 1. prikazuje apsolutne vrijednosti, dok Tabela 2. prikazuje relativne vrijednosti izražene u procentima. Tabela 2. također predstavlja i prosječnu vrijednost pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija i u pogledu razumijevanja (engl. *comprehension*) i u pogledu pravilne upotrebe (engl. *production*). Ovaj rezultat smo smatrali bitnim, jer je na osnovu njega vršeno poređenje kolokacijskih kompetencija za različite nivoe znanja prema pomenutom referentnom okviru za jezike, što ujedno pruža jasniji uvid u dinamiku usvajanja znanja o

gramatičkim kolokacijama od nižih ka višim godinama studija.

REZULTATI

Tabela 1. *Broj gramatičkih kolokacija i broj analiziranih slučajeva njihove upotrebe u uzorku za različite nivoe znanja prema CEFR*

Nivo znanja po CEFR	Engleski → BHS		BHS→Engleski	
	Broj kolokacija	Ispitani uzorak	Broj kolokacija	Ispitani uzorak
B1	5	72	14	117
B2	15	150	17	172
C1	4	32	9	45
UKUPNO B1+B2+C1	24	254	40	334

Podaci prikazani u Tabeli 1. pokazuju da je analizi podvrgnuto ukupno 24 kolokacijska tipa posmatrana na uzorku od 254 upotrebe u prevodima sa engleskog na BHS. U prevodima gdje je cilj jezik bio engleski, analizirano je ukupno 40 kolokacija na uzorku od ukupno 334 upotrebe.

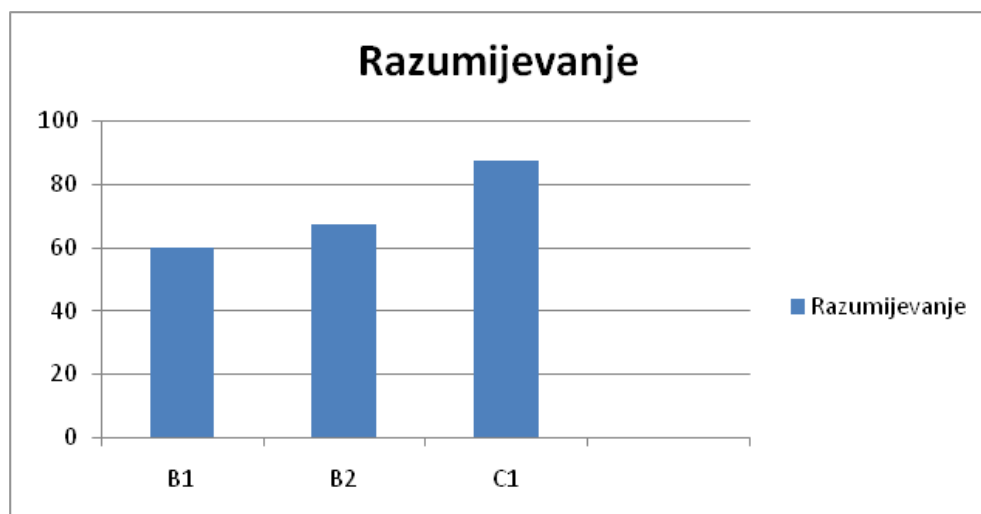
Tabela 2. *Procenat pravilnog razumijevanja i upotrebe gramatičkih kolokacija za različite nivoe znanja prema CEFR*

Nivo znanja po CEFR	Pravilno razumijevanje (%)	Pravilna upotreba (%)	λ za nivo znanja po CEFR
B1	59,72	33,55	46,63%
B2	67,4	41,72	54,56%
C1	87,5	71,68	74,03%

Tabela 2. daje prikaz procentualnih relativnih vrijednosti razumijevanja i pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija. Posljednja kolona pruža uvid u prosječnu vrijednost stečenih kompetencija kako u pogledu pravilnog razumijevanja tako i pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija. Bitno je napomenuti da nisu svi naprijed navedeni tipovi gramatičkih kolokacija identifikovani u svim radovima za sve nivoe znanja.

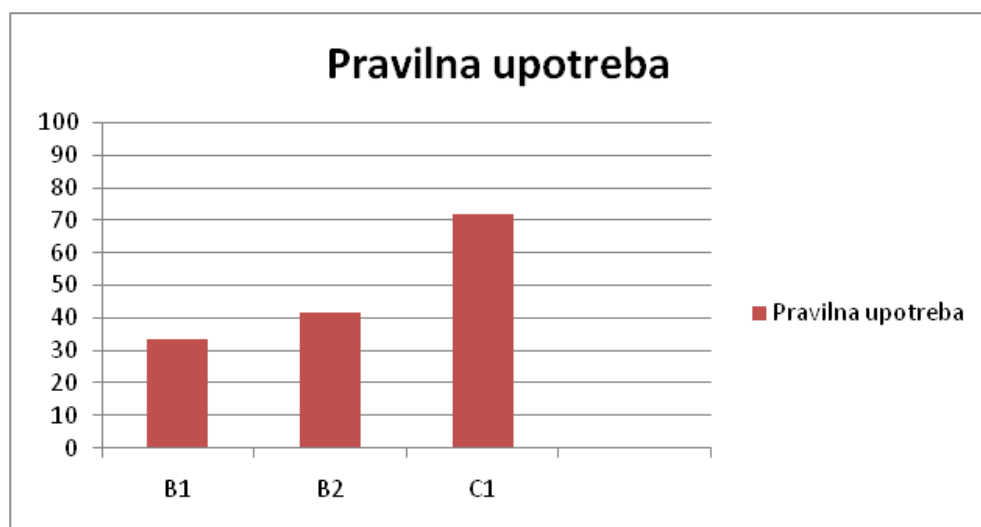
Slike 1-3 prikazuju podatke iz navedenih tabela za svaku kategoriju koja je analizirana ponaosob.

Slika 1. *Usporedba rezultata pravilnog razumijevanja gramatičkih kolokacija za različite nivoe prema CEFR.*

Slika jasno pokazuje razlike kao i dinamiku stjecanja kompetencija u pogledu pravilnog razumijevanja gramatičkih kolokacija pri prevođenju sa engleskog jezika kao i odnos između radova studenata različitih nivoa znanja. Rezultati rastu srazmjerno višem nivou stečenih općih kompetencija iz oblasti engleskog jezika.

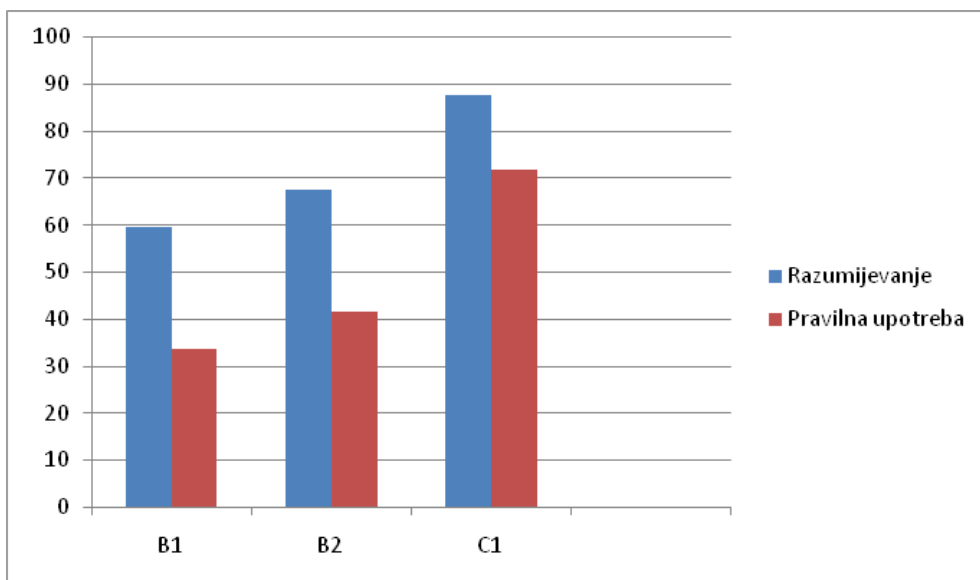
Slika 2. Usporedba rezultata pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija za različite nivoe prema CEFR

Slika 2. daje prikaz odnosa pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija pri prevođenju na engleski jezik. Jasno se vidi da ovim kompetencijama najbolje vladaju studenti završne godine studija koji pripadaju kategoriji naprednih znanja ne samo leksike nego i gramatičkog sistema engleskog jezika.

Na kraju, posljednja slika daje jasan prikaz međusobnog odnosa između stepena razumijevanja i stepena pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija za svaki nivo znanja B1, B2 i C1.

Slika 3. *Usporedba rezultata pravilnog razumijevanja i pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija za različite nivoe prema CEFR*

Jasna je i uočljiva razlika koja je srazmjerno jednaka na svim nivoima u korist boljeg razumijevanja a nešto slabijih kompetencija u pogledu pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija na engleskom jeziku.

DISKUSIJA

U skladu sa ciljevima koji su postavljeni u ovom istraživanju, naprijed prikazani rezultati nužno nameću brojna zapažanja i zaključke.

Studenti Odsjeka za engleski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Univerziteta u Zenici pokazuju kompetencije i u pogledu pravilnog razumijevanja kao i pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija u procentima koji su približni onim navedenim u hipotezi u uvodnom dijelu rada postavljenoj na temelju preliminarnog istraživanja koje je prethodilo ovoj analizi.

Također je moguće uočiti da se niži nivo kompetencija u upotrebama gramatičkih kolokacija srazmjerno jednako pojavljuje na svim analiziranim nivoima znanja, B1, B2 i C1, te se na sve četiri godine studija kreće između 13,09 i 25,65%, pri čemu je najveća razlika iskazana za studente nivoa B2.

Kada su gramatičke kolokacije u pitanju, rezultati su kod studenata bili znatno bolji kada su analizirane kolokacije između leksičkih riječi, odnosno

imenica i pridjeva i specifičnih sintaksičkih struktura kao što su infinitivne ili *that* klauze. Bolji rezultati u ovom slučaju mogu se objasniti činjenicom da su i prevodni ekvivalenti u BHS-u za takve gramatičke kolokacije isti ili slični, te da se doslovan transfer sa i na engleski jezik objašnjava općom tendencijom transfera istih ili sličnih struktura iz prvog u strani jezik u *copy-paste* maniru. U analizi stepena pravilnog razumijevanja gramatičkih kolokacija, takve gramatičke kolokacije su npr. bile imenice sa infinitivnim i *that* klauzama: *Their efforts to lift hundreds of millions of people out of poverty...* što je u prevodu ...*Njihovi napori da izbave stotine miliona ljudi od siromaštva... ili assumptions... that China only supports dictatorship* što je u prevodu na BHS *pretpostavke... da Kina samo podržava diktaturu*. Isti slučaj je i sa infinitivnim klauzama kao npr. *snaga da istraju*, za što je jedini mogući prevodni ekvivalent također klauzalna konstrukcija *the strength to endure*. Ništa drugačiji rezultati nisu bili ni kada su u pitanju pridjevi sa ova dva tipa konstrukcija: pridjev + *that* klauza: *I was aware that Black would* u prevodu: *Bila sam sigurna da će Black....*

Međutim, u dijelu analize čiji predmet je bila pravilna upotreba gramatičkih kolokacija pri prevođenju na engleski jezik, najslabije rezultate su ispitanici pokazali na morfosintaksičkom nivou, kada leksički izraz kolocira sa strogo određenim tipom prijedloga, odnosno prijedloške sintagme. Najveći dio grešaka javljao se u kombinacijama glagol+prijedlog (npr. *učestvovati u događaju*, što je po pravilu pogrešno prenošeno na engleski jezik kao *participate *at an event*) ili tip kolokacije koji uključuje prijedlog + imenicu (npr. *u to vrijeme*, gdje se javljao, u velikom broju slučajeva, doslovan transfer po uzoru na ovu kolokacijsku kombinaciju u BHS: **in that time*).

Dakle, najveći problem i kod razumijevanja i kod pravilne upotrebe gramatičkih kolokacija predstavljale su sintagmatske kombinacije leksičkih riječi sa prijedlozima upotrijebljenim u njihovim apstraktnim gramatičkim funkcijama, premda su greške bile prisutne i kada su prijedlozi imali lokativna značenja a prijedloške sintagme upotrijebljene u adverbijalnim funkcijama.

Ovi rezultati se mogu primijeniti na sve skupine ispitanika u sve tri ciljne grupe. Međutim, potrebno je naglasiti da uspješna upotreba gramatičkih kolokacija nije identična za sva tri nivoa znanja odnosno za B1, B2 i C1. Kolokacijske kompetencije su svakako bolje na višim godinama studija, što je i razumljivo budući da studenti B1 nivoa vladaju samo osnovnim općim znanjima engleskog jezika.

U smislu ciljeva koji su postavljeni u ovom istraživanju, analizirane su najčešće greške koje studenti prave pri upotrebi gramatičkih kolokacija bez obzira da li se radi o njihovom pravilnom razumijevanju ili pravilnoj upotrebi.

Razlozi za greške su različiti, ali su podaci prikupljeni u ovoj detaljnoj analizi pokazali nekoliko bitnih razloga za nastanak takvih grešaka, kao i strategije kojima se studenti služe kada nisu sigurni ili ne znaju kolokacijske kombinacije pojedinih leksičkih jedinica sa funkcionalnim riječima ili specifičnim konstrukcijama. Na primjer, BHS vrlo često raspolaže samo jednim prevodnim ekvivalentom koji pokriva dva ili tri različita izraza u engleskom jeziku koji se razlikuju tek u nekim nijansama značenja, ali nisu međusobno izmjenjivi u svim kontekstima. S druge strane, prijedlozi koji prave najveći broj poteškoća, vrše dosta apstraktnih gramatičkih funkcija, pri čemu su u stanju pomjerati značenja sintagmi u kojima se javljaju.³ Najčešći razlozi pogrešne upotrebe kolokacija su bili:

- siromašan vokabular
- slabo poznavanje nijansi značenja kao i pomjeranja u značenjima zamjenom jedne funkcionalne riječi drugom koja ima isti prevodni ekvivalent u BHS (npr. *in/into/at*)
- doslovan transfer ekvivalentnog izraza u BHS, ne vodeći računa o konceptu, ili zamjena sličnim izrazom
- potpuno izostavljanje funkcionalnog izraza naročito prisutno u primjerima doslovnog sintaksičkog prenosa iz BHS na engleski

Ovo posljednje je naročito prisutno u slučajevima kolokacijskih kombinacija prelazni glagol + prijedlog, odnosno skupina prelaznih glagola koji u BHS-u za objekat uzimaju prijedlošku sintagmu, dok u engleskom glagol koji denotira isti koncept kategorijalno za svoj objekat bira imeničku sintagmu (*odgovoriti NA/sastati se SA/pasti NA* u engleskom kategorijalno biraju imeničku sintagmu: *answer [NP]/meet [NP]/fail [NP]*). U ovakvim slučajevima najčešća greška je bilo ubacivanje i doslovan prenos prijedloga na engleski jezik, što je rezultiralo greškama kao što su: **answer ON the question/*meet with friends/*fail ON/AT the exam*.

Bilo je i obrnutih slučajeva, kada u engleskom glagol kolocira sa prijedloškim sintagmama, dok je njihov ekvivalent u BHS-u imenička sintagma. Name, kategorija prelaznosti glagola nije uvijek podudarna u dva gramatička sistema, tako da neki neprelazni glagoli u BHS-u koji su praćeni prijedloškim sintagmama u funkciji adverbijala, u engleskom imaju ekvivalente koji su tipični prelazni glagoli koji za objekat uzimaju imeničke sintagme. U ovakvim slučajevima česta greška je bilo ubacivanje prijedloga po uzoru na BHS: *zakasniti NA voz* (na engleskom: *miss the train*), što je u velikom broju

3) Takav problem se najčešće javlja sa prepozicijskim glagolima koji uzimaju objekte realizovane prijedloškom sintagmom pri čemu od upotrebe prijedloga zavisi i značenje glagola kao npr. *look AT/FOR/AFTER somebody/something*, *gledati/tražiti/čuvati/paziti nekoga ili nešto*

slučajeva bilo prevedeno sa doslovnim transferom prijedloga iz BHS-a na engleski jezik: **miss ON the train*.

Može se zaključiti da su razlozi za naprijed opisane strategije kojima se studenti služe kada nemaju znanje o gramatičkim kolokacijama:

- siromašan vokabular
- slabo znanje i loše razumijevanje nijansi značenja i pomjeranja značenja kada se jedna gramatička kolokacija zamijeni drugom na temelju laičke percepcije o sličnosti oslanjanjem samo na prevodni ekvivalent, te
- slabe kolokacijske kompetencije koje bi rezultirale pravilnijom uprebom gramatičkih kolokacija u engleskom jeziku

Sve uobičajene greške koje su identifikovane u korpusu na kojem je ova analiza urađena trebaju služiti kao polazna osnova za buduće koncipiranje nastave te nastavnih i ispitnih materijala u okviru predmeta Savremeni engleski jezik na svim godinama studija. Rezultati koji pokazuju rast kompetencija sa dužinom učenja odnosno nivoom znanja koje posjeduje student jasan su pokazatelj da su duži period učenja i ekstenzivniji program direktno proporcionalni nivou ne samo jezičkih i pragmatičnih nego i kolokacijskih kompetencija.

BIBLIOGRAFIJA

- Baker, Mona (1992). *In Other Words*. London: Routledge.
- Benson, Morton et al. (2010) *The BBI Combinatory Dictionary of English: Your Guide to Collocations and Grammar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Cheng, Winnie (2012). *Exploring Corpus Linguistics, Language in Action*. London: Routledge
- Cook, Vivian, and Wei Li, eds. (2009). *Contemporary Applied Linguistics, Language Teaching and Learning*, V1, London: Continuum International Publishing Group.
- Gelbukh, Alexander and Kolesnikova, Olga (2013). *Semantic Analysis of Verbal Collocations with Lexical Functions*. Berlin: Springer.
- Kristal, Dejvid (1985). *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. Beograd: Nolit.
- McCarthy, Michael and O'Dell, Felicity (2005). *English Collocations in Use*. UK: Cambridge University Press.
- Meunier, Fanny et al. (2011). *A Taste for Corpora*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Nesselhauf, Nadja (2004). *Collocations in a Learner Corpus*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- O'Keeffe, Anne and McCarthy, Michael, eds. (2010). *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. London: Routledge.
- Riđanović, M. (2007). *Praktična engleska gramatika*. Sarajevo: Šahinpašić.
- Taylor, John, R. (2012). *The Mental Corpus, How Language is Represented in the Mind*. Oxford: Oxford University Press.
- Viana, Vander et al. eds. (2011). *Perspectives on Corpus Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.